ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା

Shrimad-Bhagavad-Gita / श्रीमद्भगवद्गीता

ରଚନା - ମହର୍ଷି ବ୍ୟାସ ଦେବ

Written by – Maharshi Vyasa Deva

ନିବେଦକ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

– Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡିଆ (ଅର୍ଥ ସହିତ)

Language – Sanskrit – Odia (with meaning)

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ନିବେଦକ,

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡା, ଓଡିଶା

prakash@scholarshoppe.com

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

(Chapter – 12)

ଭକ୍ତିଯୋଗ

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା

।। ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଅଥ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ଭକ୍ତିୟୋଗଃ ।।

Not For Commercial Use

। ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ ।

ଏବଂ ସତତୟୁକ୍ତା ୟେ ଭକ୍ତାସ୍ତ୍ୱାଂ ପର୍ୟୁପାସତେ ।
ୟେ ଚାପ୍ୟକ୍ଷରମବ୍ୟକ୍ତଂ ତେଷାଂ କେ ୟୋଗବିତ୍ତମାଃ ।। ୧୨-୧।।

(ଅର୍ଜୁନ ପଚାରିଲେ - ଯେଉଁ ଅନନ୍ୟ ପ୍ରେମୀ ଭକ୍ତମାନେ ନିରନ୍ତର ଆପଣଙ୍କ ଭଜନ-ଧ୍ୟାନରେ ଲାଗିରହି ଆପଣଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ, ସଗୁଣରୂପ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଭଜନ କରନ୍ତି; ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଅବିନାଶୀ ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଭାବରେ ଭଜନ କରନ୍ତି, ସେହି ଦୁଇପ୍ରକାର ଉପାସକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଉତ୍ତମ ଯୋଗବେତ୍ତା କେଉଁମାନେ ? ।। ୧୨-୦୧ ।।)

। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।

ମୟ୍ୟାବେଶ୍ୟ ମନୋ ୟେ ମାଂ ନିତ୍ୟୟୁକ୍ତା ଉପାସତେ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ପରୟୋପେତାଃ ତେ ମେ ୟୁକ୍ତତମା ମତାଃ ।। ୧୨-୨।।

(ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଲେ - ମୋଠାରେ ମନ ଏକାଗ୍ର କରି ନିରନ୍ତର ମୋର ଭଜନ-ଧ୍ୟାନରେ ଲାଗିରହିଥିବା ଯେଉଁ ଭକ୍ତମାନେ ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ମୋତେ ଅର୍ଥାତ, ସଗୁଣରୂପ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଉପାସନା କରନ୍ତି, ମୋ ମତରେ ସେମାନେ ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଉତ୍ତମ ଯୋଗୀ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୦୨ ।।)

ଯେ ତ୍ୱକ୍ଷରମନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟମବ୍ୟକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ ।
ସର୍ବତ୍ରଗମଚିନ୍ତ୍ୟଞ୍ଚ କୂଟସ୍ଥମଚଲନ୍-ଧ୍ରୁବମ୍ ।। ୧୨-୩।।
ସନ୍ନିୟମ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମଂ ସର୍ବତ୍ର ସମବୁଦ୍ଧୟଃ ।
ତେ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ମାମେବ ସର୍ବଭୂତହିତେ ରତାଃ ।। ୧୨-୪।।

(ପରନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ପୁରୁଷମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଭଲରୂପେ ବଶକରି ମନ-ବୁଦ୍ଧି ସହିତ, ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ଅନିର୍ବଚନୀୟସ୍ୱରୂପ, ଏକରସୀ, ନିତ୍ୟ, ଅଚଳ, ଅବିନାଶୀ ଓ ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ନିରନ୍ତର ଏକୀଭାବରେ ଧ୍ୟାନରତ ହୋଇ ଭଜନ୍ତି; ତଥା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହିତରେ ରତ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରେ ସମାନ ଭାବ ରଖୁଥିବା ସେହି ଯୋଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।। ୧୨-୦୩, ୧୨-୦୪ ।।)

କ୍ଲେଶୋଽଧିକତରସ୍ତେଷାମବ୍ୟକ୍ତାସକ୍ତଚେତସାମ୍ ।
ଅବ୍ୟକ୍ତା ହି ଗତିର୍ଦ୍ଦୁଃଖଂ ଦେହବଦ୍-ଭିରବାପ୍ୟତେ ।। ୧୨-୫।।

(ସେହି ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମରେ ଆସକ୍ତଚିତ୍ତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସାଧନା ବିଶେଷ ପରିଶ୍ରମ ସାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ; କାରଣ ଦେହଧାରୀ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅବ୍ୟକ୍ତବିଷୟକ ଗତି ଦୁଃଖ ବା କଷ୍ଟପୂର୍ବକ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ ।। ୧୨-୦୫ ।।)

ଯେ ତୁ ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣି ମୟି ସଂନ୍ୟସ୍ୟ ମତ୍ପରାଃ ।
ଅନନ୍ୟେନୈବ ଯୋଗେନ ମାଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତ ଉପାସତେ ।। ୧୨-୬।।

(ପରନ୍ତୁ, ମୋର ପରାୟଣ ହୋଇଥିବା ଯେଉଁ ଭକ୍ତମାନେ ସମସ୍ତ କର୍ମ ମୋଠାରେ ଅର୍ପଣ କରିଦେଇ ମୋତେ ଅର୍ଥାତ ସଗୁଣରୂପ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଅନନ୍ୟ ଭକ୍ତିଯୋଗରେ ନିରନ୍ତର ଚିନ୍ତନ କରି କରି ଭଜନ୍ତି,..... ।। ୧୨-୦୬ ।।)

Not For Commercial Use

ତେଷାମହଂ ସମୁଦ୍ଧର୍ତା ମୃତ୍ୟୁସଂସାରସାଗରାତ୍ ।
ଭବାମି ନଚିରାତ୍ପାର୍ଥ ମୟ୍ୟାବେଶିତଚେତସାମ୍ ।। ୧୨-୭।।

(ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ମୋଠାରେ ଚିତ୍ତ ନିବେଶ କରିଥିବା ସେହି ପ୍ରେମୀ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଶିଘ୍ର ମୃତ୍ୟୁରୂପକ ସଂସାର ସାଗରରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଦିଏ ।। ୧୨-୦୭ ।।)

ମୟ୍ୟେବ ମନ ଆଧତ୍ସ୍ୱ ମୟି ବୁଦ୍ଧିଂ ନିବେଶୟ ।
ନିବସିଷ୍ୟସି ମୟ୍ୟେବ ଅତ ଊର୍ଧ୍ୱଂ ନ ସଂଶୟଃ ।। ୧୨-୮।।

(ତେଣୁ ତୁମେ ମୋ ଠାରେ ଧ୍ୟାନ ଓ ଭକ୍ତି ସହିତ ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ଲଗାଇ ଦିଅ । ତା'ହେଲେ ତୁମେ ଯେ ମୋଠାରେ ହିଁ ନିବାସ କରିବ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।। ୧୨-୦୮ ।।)

ଅଥ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧାତୁଂ ନ ଶକ୍ନୋଷି ମୟି ସ୍ଥିରମ୍ ।
ଅଭ୍ୟାସଯୋଗେନ ତତୋ ମାମିଚ୍ଛାପ୍ତୁଂ ଧନଂଜୟ ।। ୧୨-୯।।

(ଯଦି ତୁମେ ମୋଠାରେ ଦୃଢରୂପେ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ନ ହେଉଛ, ତେବେ ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଅଭ୍ୟାସରୂପୀ ଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ମୋତେ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାକର ।। ୧୨-୦୯ ।।)

ଅଭ୍ୟାସେଽପ୍ୟସମର୍ଥୋଽସି ମତ୍କର୍ମପରମୋ ଭବ ।
ମଦର୍ଥମପି କର୍ମାଣି କୁର୍ବନ୍ସିଦ୍ଧିମବାପ୍ସ୍ୟସି ।। ୧୨-୧୦।।

(ଯଦି ତୁମେ ଉପରୋକ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅସମର୍ଥ ହେଉଛ, ତେବେ କେବଳ ମୋ ପାଇଁ କର୍ମ କରିବାରେ ପରାୟଣ ହୁଅ । ମୋ ପାଇଁ ଏହିପରି କର୍ମ କରୁ କରୁ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ମୋତେ ପାଇବାରୂକ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିପାରିବ ।। ୧୨-୧୦ ।।)

Not For Commercial Use

ଅଥୈତଦପ୍ୟଶକ୍ତୋଽସି କର୍ତୁଂ ମଦ୍ୟୋଗମାଶ୍ରିତଃ ।
ସର୍ବକର୍ମଫଲତ୍ୟାଗଂ ତତଃ କୁରୁ ଯତାତ୍ମବାନ୍ ।। ୧୨-୧୧।।

(ଯଦି ମୋର ପ୍ରାପ୍ତିରୂପକ ଯୋଗର ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ଉପରୋକ୍ତ କର୍ମ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅସମର୍ଥ ଅଟ, ତେବେ ସଂଯତାତ୍ମା ହୋଇ ଅର୍ଥାତ, ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଆଦି ଉପରେ ବିଜୟ ଲାଭକରି ସମସ୍ତ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ କର ।। ୧୨-୧୧ ।।)

ଶ୍ରେୟୋ ହି ଜ୍ଞାନମଭ୍ୟାସାଜ୍ଜ୍ଞାନାଦ୍‌ଧ୍ୟାନଂ ବିଶିଷ୍ୟତେ ।
ଧ୍ୟାନାତ୍କର୍ମଫଲତ୍ୟାଗସ୍ତ୍ୟାଗାଚ୍ଛାନ୍ତିରନନ୍ତରମ୍ ।। ୧୨-୧୨।।

(ମର୍ମ ନ ଜାଣି କରାଯାଉଥିବା ଅଭ୍ୟାସ ଅପେକ୍ଷା ଜ୍ଞାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଜ୍ଞାନ ଠାରୁ ମୋର ପରମେଶ୍ୱର-ସ୍ୱରୂପ ଧ୍ୟାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଅପେକ୍ଷା ସବୁକର୍ମର ଫଳତ୍ୟାଗ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ; କାରଣ ତ୍ୟାଗଦ୍ୱାରା ତତ୍କାଳ ପରମ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।। ୧୨-୧୨ ।।)

ଅଦ୍ୱେଷ୍ଟା ସର୍ବଭୂତାନାଂ ମୈତ୍ରଃ କରୁଣ ଏବ ଚ ।
ନିର୍ମମୋ ନିରହଂକାରଃ ସମଦୁଃଖସୁଖଃ କ୍ଷମୀ ।। ୧୨-୧୩।।
ସନ୍ତୁଷ୍ଟଃ ସତତଂ ଯୋଗୀ ଯତାତ୍ମା ଦୃଢନିଶ୍ଚୟଃ ।
ମୟ୍ୟର୍ପିତମନୋବୁଦ୍ଧିର୍ଯୋ ମଦ୍-ଭକ୍ତଃ ସ ମେ ପ୍ରିୟଃ ।। ୧୨-୧୪।।

(ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ସକଳଭୂତଙ୍କ ଠାରେ ବିନା ଦ୍ୱେଷରେ, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରେମୀ ଓ ଅହେତୁକ ଦୟାଳୁ, ତଥା ମମତାଶୂନ୍ୟ, ଅହଂକାରଶୂନ୍ୟ, ସୁଖ-ଦୁଃଖ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ସମ ଓ କ୍ଷମାଶୀଳ ଅଟନ୍ତି; ପୁଣି ଯେଉଁ ଯୋଗୀ ନିରନ୍ତର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହନ୍ତି, ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଶରୀରକୁ ବଶକରି ରଖିଥାନ୍ତି; ଏବଂ ଯିଏ ମୋଠାରେ ଦୃଢନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥାନ୍ତି, ମୋଠାରେ ମନ-ବୁଦ୍ଧି ଅର୍ପଣ କରିଦେଇଥିବା ସେହି ଭକ୍ତ ମୋର ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୧୩, ୧୨-୧୪ ।।)

Not For Commercial Use

ଯସ୍ମାନ୍ନୋଦ୍-ବିଜତେ ଲୋକୋ ଲୋକାନ୍ନୋଦ୍-ବିଜତେ ଚ ଯଃ ।
ହର୍ଷାମର୍ଷଭୟୋଦ୍-ବେଗୈର୍ମୁକ୍ତୋ ଯଃ ସ ଚ ମେ ପ୍ରିୟଃ ।। ୧୨-୧୫।।

(ଯାହାଙ୍କ ଦ୍ୱରା କୌଣସି ବି ଜୀବ ଉଦ୍-ବିଗ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ, କି ସେ ନିଜେ କୌଣସି ଜୀବଦ୍ୱାରା ଉଦ୍-ବିଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ, ତଥା ଯିଏ ହର୍ଷ, ଅମର୍ଷ, ଭୟ ଓ ଉଦ୍-ବେଗ ଆଦିରୁ ମୁକ୍ତ, ସେହି ଭକ୍ତ ମଧ୍ୟ ମୋର ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୧୫ ।।)

ଅନପେକ୍ଷଃ ଶୁଚିର୍ଦକ୍ଷ ଉଦାସୀନୋ ଗତବ୍ୟଥଃ ।
ସର୍ବାରମ୍ଭପରିତ୍ୟାଗୀ ଯୋ ମଦ୍-ଭକ୍ତଃ ସ ମେ ପ୍ରିୟଃ ।। ୧୨-୧୬।।

(ଯିଏ ଆକାଂକ୍ଷାଶୂନ୍ୟ, ବାହାରେ-ଭିତରେ ଶୁଦ୍ଧ, ଦକ୍ଷ, ଅପକ୍ଷପାତ ଓ ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି, ସେହି ସର୍ବାରମ୍ଭତ୍ୟାଗୀ ଭକ୍ତ ମୋର ପ୍ରୀୟ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୧୬ ।।)

ଯୋ ନ ହୃଷ୍ୟତି ନ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ନ ଶୋଚତି ନ କାଂକ୍ଷତି ।
ଶୁଭାଶୁଭପରିତ୍ୟାଗୀ ଭକ୍ତିମାନ୍ୟଃ ସ ମେ ପ୍ରିୟଃ ।। ୧୨-୧୭।।

(ଯିଏ କେବେ ହର୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ, ଦ୍ୱେଷ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଶୋକ କରନ୍ତି ନାହିଁ, କି କାମନା କରନ୍ତି ନାହିଁ, ତଥା ଯିଏ ଶୁଭ-ଅଶୁଭ ସକଳ କର୍ମର ତ୍ୟାଗୀ ଅଟନ୍ତି, ସେହି ଭକ୍ତିମାନ ପୁରୁଷ ମୋର ପ୍ରିୟ ।। ୧୨-୧୭।।)

ସମଃ ଶତ୍ରୌ ଚ ମିତ୍ରେ ଚ ତଥା ମାନାପମାନୟୋଃ ।
ଶୀତୋଷ୍ଣସୁଖଦୁଃଖେଷୁ ସମଃ ସଙ୍ଗବିବର୍ଜିତଃ ।। ୧୨-୧୮।।

(ଯିଏ ଶତ୍ରୁ-ମିତ୍ର ଠାରେ ଓ ମାନ-ଅପମାନରେ ସମ, ତଥା ଶୀତ-ଉଷ୍ଣ ଓ ସୁଖ-ଦୁଃଖାଦି ଦ୍ୱନ୍ଦରେ ସମ ଏବଂ ଆସକ୍ତିଶୂନ୍ୟ,..... ।। ୧୨-୧୮ ।।)

Not For Commercial Use

ତୁଲ୍ୟନିନ୍ଦାସ୍ତୁତିର୍ମୌନୀ ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ ୟେନ କେନଚିତ୍ ।
ଅନିକେତଃ ସ୍ଥିରମତିର୍ଭକ୍ତିମାନ୍ମେ ପ୍ରିୟୋ ନରଃ ।। ୧୨-୧୯।।

(ଯିଏ ନିନ୍ଦା ଓ ସ୍ତୁତିକୁ ସମାନ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି, ଯିଏ ମନନଶୀଳ ଏବଂ ଯିଏ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର ଶରୀରନିର୍ବାହ ହେବାରେ ସଦା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହନ୍ତି, ଅଥା ବାସସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ମମତ୍ୱ ଓ ଆସକ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି, ସେହି ସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧି ଭକ୍ତିମାନ ପୁରୁଷ ମୋର ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୧୯ ।।)

ୟେ ତୁ ଧର୍ମ୍ୟାମୃତମିଦଂ ୟଥୋକ୍ତଂ ପର୍ୟୁପାସତେ ।
ଶ୍ରଦ୍ଦଧାନା ମତ୍ପରମା ଭକ୍ତାସ୍ତେଽତୀବ ମେ ପ୍ରିୟାଃ ।। ୧୨-୨୦।।

(ପରନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ପୁରୁଷମାନେ ମୋର ପରାୟଣ ହୋଇ ଉପରୋକ୍ତ ଧର୍ମମୟ ଅମୃତକୁ ନିଷ୍କାମ ପ୍ରେମଭାବରେ ସେବନ କରନ୍ତି, ସେହି ଭକ୍ତମାନେ ମୋର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି ।। ୧୨-୨୦ ।।)

ଓଁ ତତ୍ସଦିତି ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଗୀତାସୂପନିଷତ୍ସୁ
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ୟୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନସଂବାଦେ
ଭକ୍ତିୟୋଗୋ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।। ୧୨।।

ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ଶ୍ଳୋକ ମାନଙ୍କର ଓଡିଆ ଅର୍ଥ, ଶ୍ରୀ ଜୟଦୟାଲ ଗୋୟନ୍ଦକ ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା "ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍-ଗୀତା" (ଗୀତା ପ୍ରେସ୍, ଗୋରଖପୁର୍, #1100, ISBN-81-293-0066-4) ଓଡିଆ ପୁସ୍ତକରୁ ନିଆଯାଇଛି ।

ଭୁଲ୍ ସୁଧାର ଯୋଗାଯୋଗ – prakash.pradhan@hotmail.com